

Estudi sobre les ofertes formatives dirigides a les dones d'origen immigrant de Salt

Study about training programs addressed to immigrant women from Salt

Mariona Fàbregas Domènech

Universitat de Girona. Facultat d'Educació i Psicologia.

Resum: el present article té com a finalitat conèixer les necessitats formatives de les dones d'origen immigrant de Salt per a poder analitzar la coherència d'aquestes necessitats amb els recursos formatius que actualment s'ofereixen al territori. Per a recollir aquestes dades s'han utilitzat enquestes i entrevistes; concretament, s'ha recollit la informació a partir de 28 enquestes realitzades a dones de tres recursos diferents, 11 entrevistes també a dones que hi participen i, per últim, 3 entrevistes a educadors/es d'aquests mateixos recursos. L'objectiu de les enquestes i entrevistes dirigides a les dones ha estat, per una banda, conèixer les característiques del col·lectiu al qual es pretén formar –perfil sociodemogràfic- i altres aspectes concrets en relació el seu procés d'emigració; i d'altra banda, conèixer la seva opinió sobre els recursos formatius als quals assisteixen, així com també les expectatives d'aprenentatge i les necessitats formatives que consideren no tenir cobertes. Les entrevistes realitzades a educadors/es de tres recursos diferents han aportat informació sobre la seva tasca educativa així com també la visió que tenen en quant als processos formatius de les dones que atenen. A partir d'aquests resultats i aportacions, s'observa com alguns dels ítems analitzats sobre el seu perfil sociodemogràfic de les dones són força homogenis mentre que altres qüestions són vistes des de diferents punts de vista per la gran diversitat de situacions i experiències existents.

Paraules clau: dona, migracions, necessitats formatives, recursos formatius, inclusió, formació d'adults

Abstract: This article is aimed at understanding the educational needs of immigrant women from Salt in order to be able to analyze the coherence of these needs with the current educational resources provided in the territory. For this data collection, surveys and interviews have been used. Specifically, the information has been collected based on 28 women's feedback about three different resources, 11 further interviews with women who are also participating and, finally, 3 interviews with educators providing these resources. The aim of the surveys and the interviews directed at women is, on the one hand, to understand the characteristics about this group - social-demographic profile- and specific aspects connected to their immigration progress; and on the other hand, to understand their opinions about educational resources they access. We also wish understand their learning expectations and educational needs that they consider to not be sufficiently covered. Interviews with educators from three different resources have provided information about their educational work as well as the vision that they have in terms of learning processes of women who they attend. From these results and contributions, we can note how some items analyzed in their social – demographic profile are quite homogeneous while other issues are seen from different points of view for the wide variety of situations and experiences that exist.

Key words: woman, migrations, educational needs, training resources, inclusion and adult education.

1. Introducció

Al llarg de la història, les persones han emprès projectes migratoris que els han portat a traslladar-se a altres països per tal de trobar millors condicions de vida. Malgrat hi ha poca literatura que ho expliqui¹ -sobretot en llengua catalana i

¹ Fent una revisió a la Revista Migraciones, la més important del territori espanyol que tracta les migracions, veiem com dels 228 articles i estudis publicats, només un 5% d'aquests parlen sobre la dona i les migracions.

castellana- la dona també ha participat en aquests processos i, moltes vegades, dins el context familiar, n'ha esdevingut la pionera.

Després d'haver estat participant uns mesos com a voluntària a una organització no lucrativa que treballa a Salt amb persones d'origen immigrant –sobretot amb el col·lectiu de dones- he pogut conèixer aquesta realitat d'una mica més aprop i fer-me moltes preguntes incapaç de resoldre-les sense l'ajuda de les dones i els educadors que hi participen. És doncs, des d'aquesta experiència, que em sorgeix la motivació d'analitzar els recursos formatius existents a Salt dirigits a aquest col·lectiu, amb l'objectiu últim de comprovar el grau de coherència entre les necessitats formatives que les mateixes dones i educadors/es expressen amb el que s'ofereix a la realitat.

L'article en qüestió parteix d'un marc teòric on s'hi destaquen alguns conceptes que pretenen facilitar la globalitat de l'article, com són les migracions, els estereotips i prejudicis que se li atribueixen a la dona d'origen immigrant i l'educació de persones adultes, entre altres. Més endavant, es concreta la investigació realitzada en tres recursos formatius de Salt i, seguidament, es presenten els resultats de les enquestes i les aportacions i opinions extretes de les entrevistes, totes aquestes fetes a participants i educadors/es d'aquests recursos. Finalment, es detallen les conclusions en les quals es vol donar resposta a l'objectiu plantejat així com altres reflexions sorgides durant tot el procés de redacció de l'article.

2. Fonamentació teòrica

2.1 Les migracions internacionals

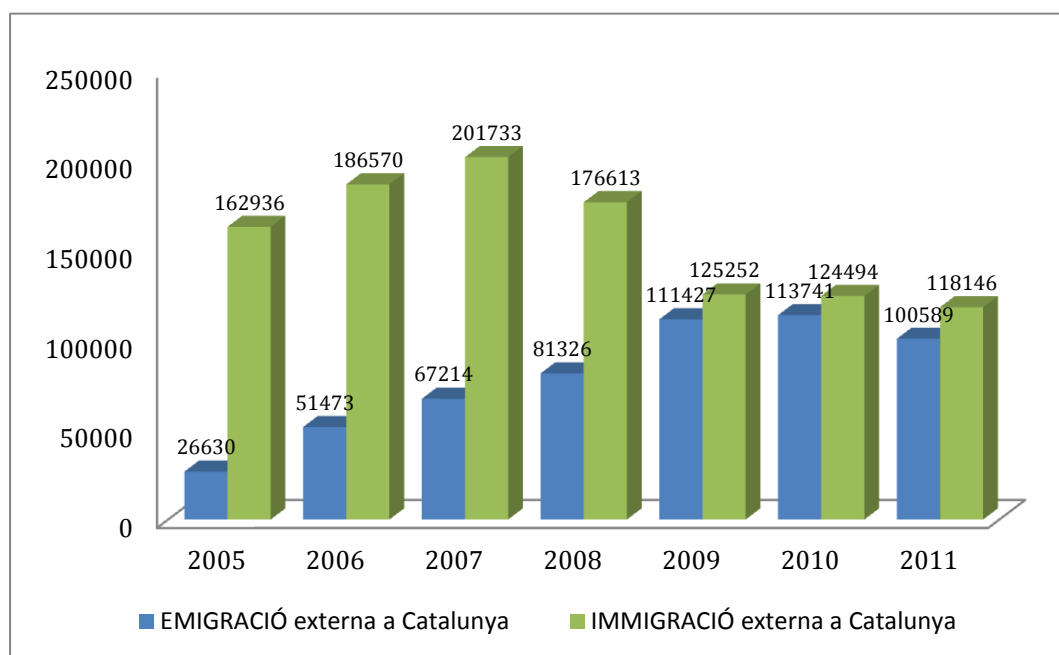
Les migracions, és a dir, desplaçar-se d'un territori a un altre, són un fenomen que s'ha donat al llarg de tota la història per tots els continents i àrees geopolítiques. Però, a què ens referim exactament quan parlem de migracions? Segons Giménez (2003:20) “una migració és el desplaçament d'una persona o un conjunt de persones des del seu lloc habitual de residència a un altre, per a romandre en ell més o menys temps amb la intenció de satisfer alguna necessitat o bé per a aconseguir una determinada millora”. Seguint el mateix autor, les

migracions requereixen una mobilitat i poden ser nacionals o internacionals i temporals o permanents. En aquest article s'analitzaran les migracions internacionals, és a dir, les que la mobilitat es dona entre dos països i que solen ser de caràcter permanent. Un altre factor que hem de tenir en compte és que les persones poden decidir lliure i voluntàriament emigrar per uns motius concrets, com serien la recerca de feina o la consecució de majors nivells en educació. També poden estar condicionades per factors econòmics o sociopolítics pels quals s'hi vegin induïts a dur-les a terme; en tal situació, parlariem de persones refugiades. En tot cas, hem de concebre les persones immigrades com a subjectes que han deixat el seu lloc d'origen per iniciar un projecte a un altre indret i considerar tant la seva vida d'aquí com la que van deixar al seu país on, molt possiblement, hi segueixen tenint una forta vinculació.

2.2 Característiques de les migracions actuals al nostre territori

A meitats del segle XX, Espanya es caracteritzava per ser un país on una important quantitat de població emigrava a altres territoris, especialment a països d'Amèrica Llatina (anys 40-50) i Europa (anys 60-75). Durant les últimes dècades, en canvi, ha passat a ser un territori receptor de població estrangera a la vegada que també ha esdevingut, com explica Monreal (2003), un pont d'accés cap a altres països europeus. Tot i aquesta continuada creixuda de la població d'origen immigrat al llarg de les últimes dècades, actualment la tendència de les migracions està tornant a canviar: segons dades de l'Idescat, des de l'any 2008 s'estan registrant descensos en l'arribada de població immigrada a Catalunya.

Gràfic 1. Emigració i immigració externa a Catalunya

Font : Elaboració a partir de dades de l'Idescat (2012)

Podem dir que els fluxos migratoris actuals es caracteritzen per tres trets diferenciats. Un d'ells és la *globalització* (no només les persones es desplacen del Sud cap al Nord sinó també de Sud a Sud i de Nord a Nord); un segon aspecte és la *diversitat* (cada vegada s'originen més tipus de projectes migratoris que responen a situacions molt diverses); i un tercer aspecte, el qual hi dedicarem un anàlisi més profund, és el de la *feminització de les migracions*. L'any 2006, el Fons de les Nacions Unides per a la Població (UNFPA) va confirmar que les dones ja realitzaven el mateix nombre de migracions que els homes, en concret significaven un 49,6% del total d'aquestes.

Com es comentava anteriorment, les migracions són dutes a terme per diversos motius i de diferents maneres. Domínguez (2003), identifica dos tipus de situacions pel que fa a les migracions femenines: per una banda, el cas de dones casades que viatgen juntament amb l'home i fills/es o que es reagrupen posteriorment, un cop l'home s'ha establert a la societat receptora. D'altra banda, dones solteres que emprenen elles soles el projecte migratori. Avui dia, però, un fenomen que esta succeint cada vegada amb més freqüència és el de la

dona com a pionera de la cadena migratoria, essent així, la protagonista del projecte i esdevenint el subjecte clau en les llars familiars.

En quant als motius existents que porten les dones a emigrar, en trobem que són de caire similiar als dels homes (familiars, socials econòmics... amb l'objectiu de millorar les condicions de vida) però en trobem uns altres d'específics. Segons Juliano (2006) en podem destacar tres:

- *Moviments típicament femenins com pot ser la patrilocalitat.* En algunes societats la dona casada s'ha de desplaçar al lloc de residència del marit i, per tant, ja està duent a terme un procés migratori.
- *Migracions econòmiques.* A partir de la creixent demanda de treball al sector de serveis (neteja, cura d'infants i gent gran, etc.) moltes dones han decidit emigrar i instal·lar-se als països on existeix aquesta demanda, com ho és el nostre.
- *Migracions per motius de gènere.* Algunes dones han marxat dels seus països perquè han estat víctimes de la violència de gènere (abusos sexuals, violència domèstica, etc.).

2.3 Ser una dona immigrada. Estereotips i prejudicis

Una idea que s'ha destacat significativament en la literatura és la invisibilitat social que se li ha atribuït a la dona immigrada. Com expliquen González i Sobrón (2003), els diferents anàlisis sobre la immigració s'han enfocat freqüentment des del punt de vista masculí i això ha contribuït a que la dona immigrant hagi passat desapercebuda i sempre identificada en relació al seu marit. Aquesta tendència confirma la permanència d'estereotips en relació el gènere, entesos, segons Gimeno (2003:556), com "les creences culturalment compartides sobre les característiques psicosocials que es consideren prototípiques d'homes i dones". Els estereotips, per tant, es caracteritzen per ajudar-nos a donar explicacions, perquè els utilitzem com a mecanismes d'estalvi d'energia i per a crear creences compartides de grup (Mc Garty, Yzerbyt, Spears, 2002)

Però no només la dona immigrada és condicionada pels estereotips de gènere que la societat li ha atribuït sinó també pel que li suposa provenir d'un origen immigrat, identificant-la sovint com a un subjecte amb poc nivell educatiu i que contribueix a empobrir el país d'acollida. Estereotips d'aquest tipus fan que es vegi el col·lectiu de dones immigrades amb un perfil molt homogeni quan, la realitat, demostra la gran diversitat de perfils.

Aquesta construcció i representació que hem fet de la dona immigrada ha estat reforçada pels diferents discursos transmesos per polítics i mitjans de comunicació, tan potents a la nostra societat. I s'ha oblidat visibilitzar el paper protagonista que, com abans es comentava, ha adquirit la dona en els processos migratoris, sent elles les primeres de la família en arribar, fent-se càrrec de la reagrupació familiar i tenint un paper actiu en les llars.

2.4 Repercussions psicosocials i necessitats socioeducatives derivades

L'existència d'estereotips vinculats a les persones immigrades i d'origen femení actuen d'una forma tan potent que poden generar, en aquest col·lectiu, sentiments de desvalorització i confusió. En paraules de El Hadri i Navarro (2001): "El que succeeix és que es troben molts obstacles per a convertir-se en membres de ple dret, per a experimentar un sentit de dignitat personal i d'autoestima positiva. Doncs quan les condicions de vida estan marcades per la desvalorització social i l'accés diferencial als poders i recursos de la societat s'està limitant el desenvolupament psicosocial". No hem d'obviar tampoc, que la migració significa deixar enrere una forma de vida, una família i persones estimades, una llar... D'aquesta manera, la persona passa, indiscutiblement, per una situació de dol que evolucionarà de diferent manera segons les seves circumstàncies, recursos interns i externs, actituds... Segons Formariz i Casanovas (2000), serà important doncs, definir programes de formació que tinguin en compte tota aquesta trajectòria que la persona immigrada posseeix així com també certes necessitats que poden ser comunes en la immigració extracomunitària, com serien la necessitat d'aprendre la llengua del territori o altres aspectes de la cultura de la societat receptora. Aquestes necessitats de

formació poden ser justificades tenint en compte dues idees que apunta l'Informe de la UNESCO sobre l'educació en el segle XX coordinat per Delors (1996). Una primera seria el concepte d' "educació al llarg de la vida" ja que abarca totes les persones, de qualsevol edat, sexe, origen... I la segona, el considerar l'educació com a mecanisme d'inclusió social, sent aquesta un "instrument indispensable perquè la humanitat pugui progressar cap a uns ideals de pau, llibertat i justícia social (...) una via per a fer retrocedir la pobresa, l'exclusió, les incomprendiments, les opressions, les guerres, etc." (Delors, 1996:7).

2.5 Formació de persones adultes i immigració

Al llarg del temps, l'educació d'adults s'ha definit de diverses maneres. Si ens centrem en la llei 3/1991 de Formació d'Adults, aquesta ens diu que l'educació d'adults:

“és el conjunt d'activitats de tota mena, educatives, culturals, cíviques, socials i formatives, que tendeixen al perfeccionament de les habilitats de la persona, al millorament dels seus coneixements i capacitats professionals, a l'aprofundiment de les seves possibilitats de relació, a la comprensió de l'entorn que l'envolta, a la interpretació correcta dels fets que es produeixen en el seu món i a l'enfortiment de la democràcia per tal de facilitar una dinàmica participativa en el si de la societat catalana”.

Veiem, doncs, que l'educació d'adults va més enllà de la mera formació bàsica. No només pretén dotar a la persona d'unes habilitats tècniques o de coneixement sinó també relacionals, comunicatives, participatives.

Partint de l'article escrit per Formariz i Casanovas (2000), la formació de persones adultes té algunes característiques pròpies que la diferencien d'altres sectors educatius. Un primer aspecte diferenciador seria el fet que no és obligatòria. Les persones adultes escollim opcions formatives en funció de les nostres expectatives concretes (laborals, afeccions, recerca de sortides personals, etc.). En conseqüència, els autors de l'article afirmen que l'èxit de participació en les activitats formatives rau en dues variables: l'adequació de la formació impartida

en relació a les necessitats de la persona i les interrelacions personals, és a dir, l'ambient gratificant que pugui establir-se en el procés educatiu.

Una segona característica és la divisió en àmbits de la formació de persones adultes: formació bàsica, per al món laboral, per al lleure i la cultura i per a la participació ciutadana i el desenvolupament comunitari. Tot i l'existència d'aquests àmbits diferenciats, a la pràctica poden anar molt relacionats entre si i donar-se, moltes vegades, dos o més àmbits a la vegada.

Una tercer aspecte seria la quantitat d'institucions, entitats, grups socials que actuen en la formació de persones adultes, cadascuna amb uns criteris, objectius i interessos diferenciats: Generalitat de Catalunya, ajuntaments, universitats, fundacions, entitats, ONG...

Parlar d'educació avui en dia, sigui en el context que sigui, suposa inevitablement parlar sobre interculturalitat, entesa aquesta com "la interacció entre dues o més cultures a nivell social, econòmic i polític" (Gudykunst, 2001:314)². Segons Colomer (2001:170), "a la interculturalitat s'hi arriba mitjançant un procés continu i permanent de diàleg i d'acostament a l'altre". Seguint el mateix autor, cal anar més enllà dels aprenentatges tècnics, com pot ser el de la llengua, "cal fer lectures de la realitat, d'allò que passa davant nostre, per tal de trobar nous valors que ens serveixin per afrontar el procés de la interculturalitat". Per aquest motiu, els i les educadores han de treballar per a una educació intercultural i per a la inclusió social dels adults, així com de les seves famílies. Per a aconseguir-ho, l'educador/a ha de ser capaç de crear un vincle, a partir del diàleg, amb l'usuari/a i, d'aquesta manera, detectar necessitats o problemes que aquest/a pugui tenir. L'educador/a haurà de ser, doncs, un acompanyant de l'educand—no només en el procés d'aprendre i ensenyar coneixements—sinó també en la resolució dels seus conflictes o problemes, promovent sempre l'autonomia i apoderament perquè sigui en tot moment l'educand qui prengui les seves pròpies decisions.

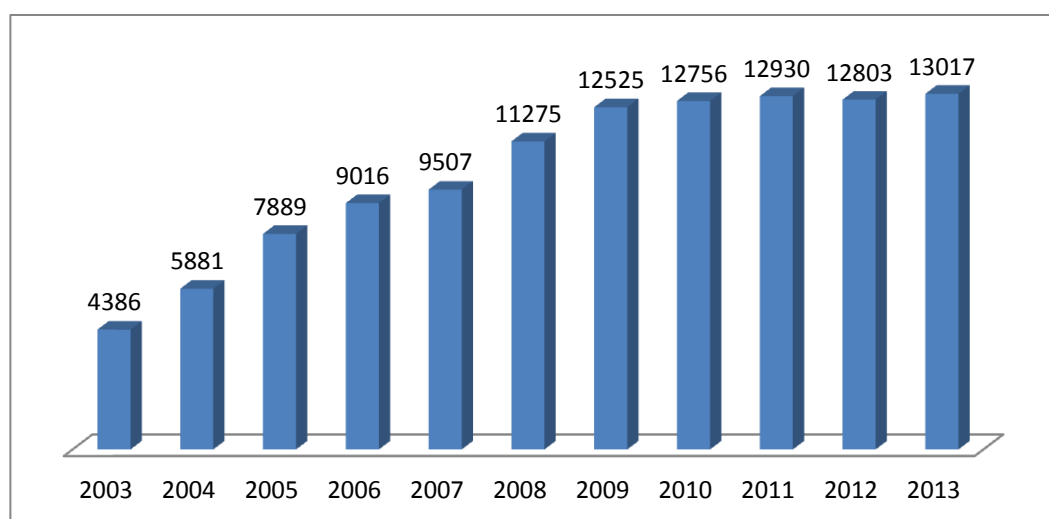
² Citat per Kotthoff, H. i Spencer-Oatey, H. (2007)

3. Contextualització: dades estadístiques sobre la immigració a la població de Salt

Segons dades de l'Idescat, l'any 2012 Catalunya tenia una població de 7.570.908, de la qual un 15,7%, és a dir, 1.186.779 persones, eren d'origen estranger. Si analitzem amb més profunditat aquesta última dada, observem que d'aquest últim total, un 46,86% eren dones i un 53,14% homes. Tot i que la diferència entre la població estrangera femenina i masculina és clara sí que podem afirmar que hi ha hagut un increment substancial de la població estrangera femenina en els últims deu anys, passant d'un 44,54% l'any 2002 a un 46,86% l'any 2012.

Un cop feta la contextualització general de la població de Catalunya, necessitem concretar les dades sobre el municipi de Salt per, així, entendre la realitat del territori i el conjunt de l'article en qüestió. La demografia actual d'aquest municipi s'explica per la intensitat del fenomen migratori, des de les migracions procedents d'Andalusia, Extremadura, Castella-Lleó i Castella-La Manxa durant dues dècades del segle XX (1960-1980); fins a les migracions internacionals actuals procedents, majoritàriament, d'Àfrica i Amèrica Llatina durant aquests primers anys del nou segle. L'evolució ha estat clara, passant d'un 10,17% de població estrangera l'any 2001 fins a un 42,46% l'any 2012. Segons dades actuals del Padró del municipi de Salt, la població a l'any 2013 és de 30.651 habitants, dels quals 13.017 són estrangers (42,46%). Hi trobem representades 85 nacionalitats, essent els més nombrosos els marroquins/es (4.712 habitants), els gambians/anes (1.777 habitants) i els hondurenys/es (1.169 habitants).

Gràfic 2. Evolució de la població estrangera a Salt

Font: Elaboració pròpia.

4. Anàlisi dels recursos dirigits a la formació de dones immigrades de Salt

El present apartat és el prelude dels resultats de la investigació feta a tres recursos del municipi de Salt. S'hi justifica l'elecció d'aquests tres recursos i, seguidament, es descriuen i s'aporten dades sobre les participants d'aquests.

En primer lloc, cal considerar que, tenint en compte la situacions de vulnerabilitat que pot patir el col·lectiu de persones d'origen immigrant – dificultats per a accedir en a un habitatge digne, per a trobar feines estables, per a gaudir d'una formació contínua al llarg de la vida...-, situacions que, actualment, no només s'hi troba aquest col·lectiu sinó també el d'autòctons, s'ha de donar una resposta adequada a aquesta situació, en certa mesura, complexa i amb necessitat de realitzar un gran esforç per part de les institucions públiques i privades que treballen en aquest àmbit.

Centrant-nos ara en la formació d'adults, el dossier publicat pel Pla local de Formació de Salt (2004) ja expressava l'increment de la demanda dels cursos de llengua oral seguits pels d'informàtica al CFA Les Bernardes, passant de 538 alumnes el curs 2001-02 a 1273 el 2003-04. Entenem doncs que, una quantitat important de persones adultes d'origen immigrant (i també autòcton), consideren necessari aprendre la llengua del país, així com també altres tipus de formacions com la informàtica o la llengua castellana.

Un segon pas després d'entendre quina és la realitat sobre la formació d'adults en el municipi en qüestió, ha estat investigar quins recursos formatius existeixen, centrant-me ara amb els que estan dirigits en la seva totalitat o en certa mesura al col·lectiu de persones d'origen immigrat. Així doncs, els recursos formatius existents a Salt dirigits a aquest col·lectiu són: Taller d'Acollida Lingüística i Cultura des de l'entitat Càritas Diocesana (TALC), Consorci per la Normalització Lingüística (CPNL), Projecte Xerrem organitzat per Òmnium cultural, cursos de català organitzats per Associacions de Famílies d'Alumnes (AFA) de diferents escoles de Salt, Escola d'Adults Les Bernardes de la Generalitat de Catalunya, Projecte Vincles organitzat pel Casal dels Infants i programes d'alfabetització i de recerca de feina organitzats per Grups de Recerca i Actuació de Minories Culturals i Treballadors Estrangers (GRAMC).

Després de conèixer la totalitat de recursos formatius existents per a persones adultes de Salt, s'ha cregut convenient centrar-se en només alguns d'aquests recursos, concretament, en els tres darrers. L'Escola d'Adults per la seva trajectòria continuada des de fa 37 anys; el Projecte Vincles, precisament per ser nou i desmarcar-se dels continguts únicament lingüístics; i, finalment GRAMC, per les seves actuacions constants en la defensa dels drets de les persones d'origen immigrat i també per a la incorporació en el seu currículum d'aspectes transversals als seus programes: defensa dels drets de la dona, respecte al medi ambient, planificació familiar, etc.

A continuació, es descriuen aquests tres recursos i es proporcionen dades actuals sobre les seves participants.

4.1 Escola d'Adults Les Bernardes de Salt

El Centre de Formació d'Adults Les Bernardes de Salt és un centre públic de formació de persones Adultes dependent del Departament d'Ensenyament. Va néixer durant la transició democràtica, el febrer de 1976 quan l'Associació de Veïns de Salt va iniciar unes classes gratuïtes i nocturnes dirigides als joves i adults del poble. El mètode educatiu es va inspirar en Paulo Freire i la lluita militant pel dret de tothom a l'educació.

Hi ha varies dates importants en la història d'aquesta escola d'adults però en destaco una referent a la formació de persones d'origen immigrat. Va ser el 18 d'octubre del 2002 que el Departament de Benestar Social, l'Ajuntament de Salt i la Universitat de Girona van signar un conveni per posar en marxa el Pla local de formació d'adults de Salt "Fem un Salt solidari" que va permetre a centenars de persones immigrades i joves facilitadors voluntaris participar en cercles de conversa i editar materials didàctics.

Un altre aspecte a comentar és que en els últims anys hi ha hagut una important demanda de persones nouvingudes que volen aprendre la llengua catalana. És a l'any 2011 que s'incorporen dos professionals més al centre per tal d'atendre tota la llista d'espera de les classes d'alfabetització.

Durant el curs 2012-2013 s'han matriculat a l'escola 1007 alumnes de 33 nacionalitats diferents (13 africanes, 9 americanes, 8 europees i 3 asiàtiques). En els cursos on hi participen més nombre de persones d'origen immigrat són en els ensenyaments de la llengua catalana (nivell inicial, bàsic i lliard) i en els de formació instrumental (nivell I, II i III), amb un total de 262 participants (140 dones i 122 homes).

4.2 Projecte Vincles del Casal dels Infants

Des del Casal dels Infants es desenvolupen un conjunt de projectes orientats a donar resposta a les diferents necessitats i problemàtiques de la població. Dins la línia d'actuació "Suport social a infants i famílies" trobem el projecte Vincles, de caire materno infantil i que vol donar resposta a les necessitats de les dones que es troben en situació d'exclusió social amb fills i filles de 0 a 3 anys. Se'ls hi ofereix recursos d'inserció i formació laboral, d'ajuda al creixement personal i d'orientació psicopedagògica. L'objectiu principal del projecte és el d'oferir un espai per treballar el vincle entre la mare i el fill/s, promovent d'aquesta manera la relació saludable, a través del treball amb les mares (formació i creixement personal), amb els nens (petita escola pel desenvolupament) i amb tots dos

(espai compartit per a facilitar la relació saludable). L'objectiu de Vincles és tant la prevenció del risc com facilitar la millora de la qualitat de vida de la família.

Dins el projecte Vincles s'han format 2 grups de 15 dones, independentment dels seus nivells formatius. La mitjana d'edat és de 31 anys i les seves nacionalitats són molt diverses: marroquina (9 dones), gambiana (8 dones), nigeriana (4 dones), espanyola (3 dones), senegalesa (2 dones), dominicana (1 dona), hondurenya (1 dona), paraguaiana (1 dona) i maliana (1 dona). En quant el nivell d'estudis, hi ha 21 dones que no han anat mai a l'escola, 3 que hi han assistit fins la primària, 3 fins la secundària, 1 fins el batxillerat i 1 amb estudis universitaris.

4.3 GRAMC

GRAMC és una associació sense ànim de lucre amb seu a Girona que treballa en diferents municipis, com Salt. Treballa per a l'acollida de persones estrangeres i les seves famílies, per a la formació d'aquestes (així com també de professionals, voluntariat...). També vol denunciar aquells actes discriminatòris envers les persones estrangeres i potenciar actituds convivencials en les ciutats, pobles o barris de la societat catalana. Finalment, també es dedica a l'elaboració de materials, com poden ser articles i llibres.

Des de l'associació s'ofereixen 4 programes:

- Servei d'acollida, informació, orientació social i assessorament jurídic per a ciutadans extracomunitaris
- Programa d'intermediació escolar i suport a la integració i promoció social de menors immigrants
- Programa formatiu de suport a la integració sociolaboral de ciutadanes extracomunitàries
- Programa de formació i alfabetització per a la integració social de les dones immigrades i les seves famílies

Per a la investigació present tractarem els últims dos, atès que es realitzen a Salt i amb el col·lectiu de dones d'origen immigrant. El primer d'aquests dos, és de formació sociolaboral i té per objectius: oferir els coneixements i les estratègies

elementals per a la recerca de feina, millorar el nivell d'empleabilitat de les participants, facilitar l'accés al mercat laboral de les dones extracomunitaries i conèixer, reforçar, gestionar i potenciar les competències que ho facin possible. A l'actualitat, en aquest programa hi ha dos nivells –l'inicial i l'avançat- amb un total de 25 participants. La mitjana d'edat és de 34 anys i hi trobem 4 procedències: gambiana (10 dones), marroquina (9 dones), senegalesa (5 dones) i hondurenya (1 dona). Pel que fa al nivell d'estudis, 14 dones no tenen cap tipus d'estudi, 8 han estudiat fins la primària, 1 fins la secundària i 2 fins el batxillerat. El segon, es tracta d'un programa de formació dirigit a dones immigrades amb fills/es menors de 3 anys al seu càrrec. Els continguts que s'imparteixen són de lectoescriptura, coneixement de l'entorn i funcionament dels serveis bàsics (transports, escoles, centres sanitaris, serveis socials...) i formació bàsica de la llengua catalana. Actualment, hi ha constituïts 4 grups de dones: l'inicial, el mig, l'avançat i el de bilingüisme (on es treballa l'alfabetització de la llengua catalana a partir de contes i històries). Entre els 4 grups hi ha un total de 41 dones amb una mitjana d'edat de 31 anys. Les nacionalitats que hi trobem són: marroquina (25 dones), gambiana (12 dones), maliana (2 dones), algeriana (1 dona) i ivoriana (1 dona). La majoria de dones en grups d'alfabetització no tenen estudis (19 dones), 7 tenen la primària, 11 la secundària, 1 el batxillerat i 3 estudis universitaris.

5. Anàlisi de la informació extreta a partir de la recerca

En aquest apartat es presenten les dades i informacions obtingudes a partir de les enquestes i entrevistes fetes a participants i professionals dels tres recursos anteriorment descrits: Escola d'Adults Les Bernardes de Salt, Projecte Vincles i GRAMC. Concretament, s'han enquestat 28 dones –total de dones que van assistir al curs el dia que es va concertar fer les enquestes- i, d'entre aquestes, se n'ha entrevistades 11 –dones amb un nivell de comunicació adequat per a poder-les entrevistar i que es van presentar voluntàriament per a fer-les-. També, s'ha entrevistat a 3 educadors/es, un de cada recurs. La finalitat de les enquestes i entrevistes és poder respondre als objectius plantejats a l'inici de la recerca: conèixer el perfil sociodemogràfic de les dones participants als recursos, així com

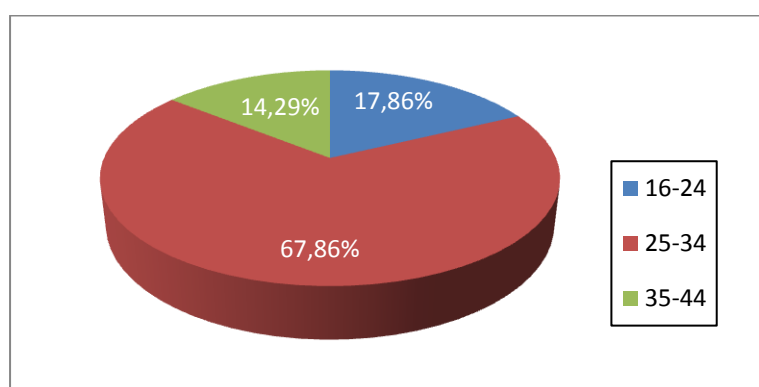
també les seves necessitats formatives; conèixer quins recursos/serveis/programes existeixen al municipi de Salt dirigits a dones d'origen immigrant i com és el seu funcionament; i, finalment, poder analitzar críticament les dades obtingudes i relacionar-les entre si per tal de comprovar el grau de coherència entre les necessitats de les dones immigrades i els recursos formatius que se'ls ofereixen.

5.1 Perfil sociodemogràfic de les dones enquestades

Sobre el seu perfil sociodemogràfic, s'ha recollit la informació següent:

- **Edat:** aquell interval d'edat amb més prevalença és el de 25 a 34 anys, concretament el 68% de les dones han afirmat tenir aquestes edats. Seguidament, els intervals més marcats han estat el de 16 a 24 anys (18% dones) i el de 35 a 44 (14% de les dones). De les dones enquestades cap d'elles té entre 45 i 64 anys. El fet de trobar-nos amb un perfil de dona jove en aquest tipus de recursos fa pensar que, en el seus països d'origen, probablement no hi ha o hi havia possibilitats d'accedir a una educació bàsica.

Gràfic 3. Edats de les dones enquestades

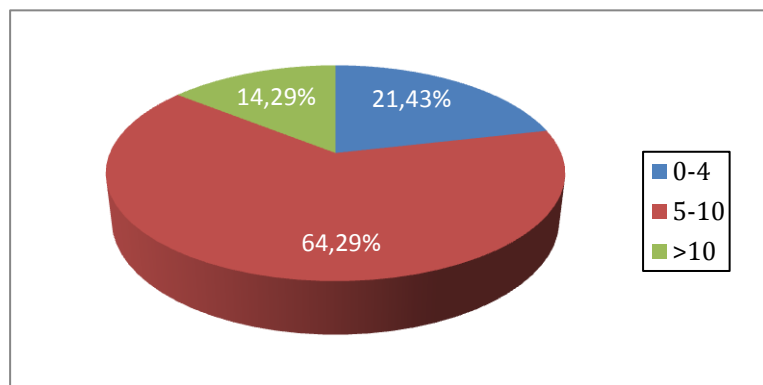
Font: Elaboració pròpia.

- **Nivell d'estudis:** el nivell educatiu de les dones enquestades és divers. Un 32% d'elles no tenen cap tipus d'estudi; un 28% la Primària; un 21% la Secundària; un 7% van estudiar fins al Batxillerat; i un 10% tenen carreres universitàries. Aquesta diversitat s'explica pel tipus de recursos on s'ha

anat a enquestar les dones. Per exemple, en el Projecte Vincles o en el nivell baix d'alfabetització de GRAMC, la formació és inferior que en el grup d'alfabetització avançat d'aquest mateix recurs.

- **Temps de residència a Catalunya:** de les 28 dones enquestades, el 64% porten entre 5 i 10 anys residint a Catalunya; el 22% de les dones hi porten residint des de fa menys de 4 anys; i, finalment, el 14% de les dones porten 10 o més anys vivint a Catalunya. Ens trobem, doncs, davant un col·lectiu de dones que, tot i portar nombrosos anys vivint a Catalunya, segueixen assistint a cursos d'alfabetització i català inicial i, això demostra que, durant molts anys el seu assentament no ha estat consolidat i, és actualment, que comencen a participar a recursos formatius de la xarxa.

Gràfic 4. Temps de residència a Catalunya

Font: Elaboració pròpia

- **País d'origen:** el país d'origen més comú entre les dones enquestades és el Marroc ja que el 65% d'elles provenen d'aquest país. Seguidament, trobem Gàmbia, amb el 21% de les dones d'origen gambià. Finalment, hi ha una dona del Pakistan, una altra de l'Índia, una de Malí i una última de Nigèria, representant un 14% totes elles.

Taula 1. Països d'origen de les dones enquestades

País d'origen	Nombre de dones	Percentatge
Marroc	18	65%
Gàmbia	6	21%
Pakistan	1	3,5%
Índia	1	3,5%
Malí	1	3,5%
Nigèria	1	3,5%

Font: Elaboració pròpia

- **Nacionalitat:** 27 dones enquestades, és a dir, un 96% tenen la nacionalitat del seu país d'origen, excepte una dona nascuda al Marroc que té la nacionalitat espanyola.
- **Cultura o ètnia:** hi ha gran diversitat de cultures o ètnies atès que en un mateix país n'hi poden haver varies. De les 28 dones, un 36% han afirmat ser d'ètnia àrab (procedent del Magreb i països del Pròxim Orient), un 28% amazic (majoritàriament de països del Magreb) i un 18% sarahule (Gàmbia). Trobem, també, una dona d'ètnia mandinga (grup ètnic de l'Àfrica Occidental), una hindi (ètnia procedent d'Índia i Nepal), una urdú (procedent de Pakistan), una edo (principalment a Nigèria) i, finalment, una bambara (ètnia de Malí); representant, totes elles, un 18%.
- **Nombre de fills/es:** en aquest sentit també hi ha una gran diversitat de situacions. Del total de les enquestades, el 32% de les dones tenen 2 fills/es, el 18% en tenen 3, també el 18% en tenen 4, el 14% en tenen 1, l'11% en tenen 5 o més i, finalment, el 7% no en tenen cap. Tenint en compte l'edat de les dones i que la mitjana sigui de 2,6 fills/es per dona, podem afirmar que existeix una alta taxa de fecunditat, a diferència de la mitjana catalana que a l'any 2011 era de 1,43, segons dades de l'Idescat.

- **Estat civil:** la majoria de dones estan casades, en concret el 82% de totes elles. Pel que fa a les dones divorciades, aquestes representen un 11% i amb un 7% hi trobem les solteres.
- **Regularització:** la totalitat de les dones han afirmat tenir el permís de residència i treball. Sobre aquesta resposta em qüestiono si realment es va entendre amb claredat la pregunta i si algunes d'elles van tendir a respondre sobre el que desitjarien i no sobre la seva situació real.
- **Accés al mercat laboral en el seu país d'origen i sectors:** un 68% de les dones han assegurat haver treballat al seu país d'origen davant d'un 32% que no ho varen fer. El sector més esmentat ha estat l'agricultura i de forma puntual s'ha anomenat l'hosteleria, l'educació infantil, l'administració comercial i la farmàcia.
- **Accés al mercat laboral a Catalunya i sectors:** el mateix tant per cent de dones, un 68%, han afirmat haver treballat a Catalunya i un 32% no haver-ho fet mai. Com a sectors més esmentats trobem el de la neteja i seguidament la hosteleria, la indústria i l'agricultura. La seva situació laboral actual és molt precària; la gran majoria no tenen una feina remunerada i, només algunes d'elles, en tenen de forma puntual i en sectors de l'economia submergida, com el de la neteja.
- **Accés al mercat laboral dels seus marits a Catalunya i sectors:** en aquesta qüestió es preguntava si els seus marits, en l'actualitat, treballen o no. Tenint present que no totes les dones tenen marit, un 64% han contestat que el seu marit en aquests moments no treballa i un 36% que sí que ho fa. Els sectors més anomenats han estat el de la hosteleria, la indústria (del plàstic i càrnica) i la construcció.

Sobre la seva experiència i opinió dels recursos formatius a Salt s'ha recollit la següent informació:

- Un 64% de les dones afirmen haver participat o estar participant en altres recursos formatius. Entre aquests, trobem Càritas, GRAMC, Escola

d'Adults i altres centres escolars que ofereixen cursos de català (Escola La Farga, Escola Mainat, Institut Vallvera...).

- En l'última pregunta on se'ls demanava que anotessin, segons el seu punt de vista, quin és el tipus de formació més important per a elles (aprenentatge del català, castellà, informàtica, alfabetització, formació laboral, anglès, coneixement de la cultura catalana i altres), la gran majoria s'han decantat per l'aprenentatge del català i seguidament del castellà i la informàtica.

5.2 Informació extreta a partir de les entrevistes realitzades a les dones

5.2.1 Els motius de l'emigració

Quant als motius de l'emigració, cal dir que, de les 11 dones entrevistades, la majoria han contestat fent referència a motius familiars. El 54% d'elles han esmentat el fet d'haver-se reagrupat amb el seu marit després que ell s'assentés al territori: *"el meu marit m'ha portat cap aquí. Ell fa 25 anys que hi viu"* (D7). Dues d'elles han explicat haver-se desplaçat amb la seva família: *"quan vaig perdre la meva mare, la meva tieta em va proposar venir cap aquí per ajudar la família"* (D3). Moltes, també destaquen la necessitat de trobar feina per, així, aconseguir una millor qualitat de vida. Sobre aquest últim punt cal dir que, la gran majoria, destaquen que els seus marits han pogut treballar durant molts anys però que degut a la crisi actual no ho poden fer. Aquest fet pot provocar que, moltes d'elles, acceptin accedir a feines amb sous i condicions molt precàries, sobretot en sectors de l'economia submergida.

5.2.2 L'arribada a Catalunya

Parlar sobre les primeres sensacions d'un nou país en el qual t'hi assentaràs porta, inevitablement, a parlar de sentiments i emocions, moltes vegades aparentment contradictoris que incideixen en el projecte d'inclusió a la nova societat. Alegria, tristesa, felicitat, cansament, por, enyorança, vergonya... Tots ells es mesclen i provoquen que, en molts casos, la situació sigui complexa. Malgrat tot, la majoria de dones expliquen com, de mica en mica, han començat a conèixer gent (veïns, companys de feina o de classe, etc.), a conèixer als barris,

a parlar la llengua, etc. i s'han vist molt més fortes per començar a integrar-se al territori.

“Estava fatal, avorrida, no sabia parlar la llengua, com funcionaven les coses, no tenia amics, veïns per preguntar-los coses... ara conec a més gent, parlo millor el català, puc anar al mercat, al SOC, a girona, a agafar el tren...” (D10).

“Els primers dies no m'agradava. Ho veia tot molt diferent i li deia a la meva mare que volia tornar i ella em deia ja t'hi acostumaràs. Després vaig conèixer més gent. Ara ja és com el meu país, després de 22 anys” (D2).

Aquesta última cita corrobora la reflexió feta sobre els resultats de les enquestes que fan referència al temps de residència a Catalunya. Tot i portar dècades residint al territori, algunes dones han estat molts anys sense accedir a recursos formatius, ja sigui per motius familiars o personals.

5.2.3 Coneixença del recurs formatiu al qual assisteixen

Moltes de les dones entrevistades, en concret 6, han accedit als recursos formatius a partir d'alguna persona de la seva xarxa social. Moltes d'elles, per una amiga o el marit: *“una amiga que em va explicar que hi ha una escola per aprendre català. Vull poder ajudar els meus fills” (D5)*. Dues dones expliquen que les professionals d'altres serveis, com l'Escola d'Adults o GRAMC, els han recomanat el servei on assisteixen actualment. Finalment, també es dona la situació que hagin estat derivades des d'un altre recurs, per exemple, des dels Serveis Socials o la Casa d'Acollida.

5.2.4 Expectatives del curs al qual assisteixen

Totes les dones entrevistades han respost aquesta pregunta d'acord amb la finalitat que té el curs en qüestió en el qual assisteixen. Les dones que van a l'Escola d'Adults han explicat, bàsicament, que volen aprendre a escriure i parlar correctament el català. També han apuntat aspectes més transversals com pot ser aprendre coses sobre Catalunya, poder ajudar els seus fills/es en les tasques de l'escola o conèixer i poder anar soles a serveis del municipi. Una de les dones

explicava: *“vull aprendre català, poder anar als llocs com a l’hospital sola i poder entendre. Sobretot poder parlar amb altres persones en català”* (D5). Les dones de Projecte Vincles han destacat els tres eixos principals del projecte: aprenentatge de la llengua catalana, coneixements d’informàtica i eines per a la recerca de feina. Finalment, una de les dones de que assisteix al programa Bilingüe de GRAMC ha destacat l’aprenentatge del català a través d’històries, objectiu principal d’aquest programa. Les altres dones del curs d’alfabetització avançat, han evidenciat que, malgrat tenen estudis secundaris o superiors i tenen coneixements sobre la construcció de les frases, els cal aprendre molt vocabulari, saber conjugar correctament els verbs, etc.

Finalment, totes elles han mostrat la convicció en les ganes d’aprendre i han verbalitzat que creuen que, a partir dels cursos realitzats, tindran més coneixements i eines, cosa que els ajudarà a ser més independents i autònomes en la seva vida quotidiana.

5.2.5 Altres necessitats formatives que destaquen

Les respostes de la pregunta “Quines necessitats tens que aquest curs no cobreix?” podríem dir que han estat de dos tipus diferents. Per una banda, les relacionades amb els idiomes. Moltes dones han destacat la importància d’aprendre el castellà paral·lelament al català així com també l’anglès, apuntant que serien les següents llengües que els agradaria aprendre per a tenir més coneixements i possibilitats de trobar una feina. D’altra banda, han ressaltat el fet de realitzar algun curs que els permeti obtenir un títol, essent els cursos relacionats amb l’hosteleria els més demandats. Finalment i de forma més puntual, s’han destacat els cursos d’informàtica i de recerca de feina com a altres cursos que els interessaria realitzar.

5.2.6 Sobre el funcionament dels recursos en qüestió

Dels tres recursos analitzats, les dones del Projecte Vincles i de l’Escola d’Adults tenen horari de matí mentre que a GRAMC el curs és a la tarda. Tots tres, però, es duen a terme durant l’horari escolar i no s’interfereix en cap entrada i sortida dels infants a les escoles. La valoració dels horaris és, unànimament, positiva, tan

al matí com a la tarda. També hi ha força avinença en el nombre d'hores que es dediquen a les classes, valorant que són suficients (unes sis hores en el cas del Projecte Vincles i l'Escola d'Adults). Les dones que han manifestat la necessitat d'augmentar el nombre d'hores de classe han estat les de GRAMC que, a l'actualitat, en realitzen tres a la setmana. Pel que fa els continguts i temaris impartits a les classes, totes les dones els han valorat positivament, així com també la relació amb l'educador on, majoritàriament, han ressaltat les seves habilitats per a l'ensenyament, la relació d'ajuda que s'ha establert i la confiança per a parlar sobre altres temes que no sempre tenen a veure amb la formació. Així ho explicava una de les dones: *"és un professor molt agradable. Ens ajuda molt i podem confiar en ell"* (D6).

5. 3 Aportacions extretes de les entrevistes realitzades als educadors

A continuació, s'exposa la informació més rellevant que s'ha obtingut a partir de les tres entrevistes realitzades als educadors/es dels recursos anteriorment descrits. Amb aquestes es pretén conèixer el perfil sociodemogràfic dels educadors/es, quines tasques duen a terme dins els recurs, com descriuen les participants d'aquests, així com també saber quina visió tenen sobre la situació actual de l'educació d'adults en el territori saltenc.

5.3.1 Perfil sociodemogràfic dels educadors/es

Fent referència al seu perfil sociodemogràfic, és necessari esmentar que dels tres entrevistats, dues han estat dones i un, home. La seva mitjana d'edat és de 37 anys. Pel que fa al nivell educatiu, tots tres tenen estudis universitaris: una ha estudiat la carrera d'Història i un Postgrau en Intervenció en infants i famílies en risc; una altra ha estudiat la llicenciatura de Psicologia; i un altre Magisteri i un Postgrau en ensenyament de segones llengües i multiculturalitat a la classe.

5.3.2 Funcions dins el recurs

Els tres entrevistats tenen com a funció coordinar un o diferents grups formatius i l'equip que els acompanya. A part de la coordinació, la preparació de materials i les tutories individuals (en el cas de Projecte Vincles) amb les participants, també

són responsables d'un dels grups i, per tant, condueixen les sessions amb els i les participants. L'educadora de Vincles també treballa en l'espai compartit de mares-fill en el qual es potencia el vincle entre ambdós, mentre que l'educadora de GRAMC no té aquesta funció perquè aquesta tasca no es duu a terme i és l'educadora infantil qui interactua i treballa amb els infants. L'educador de l'escola d'adults treballa en l'espai d'acolliment lingüístic i és coordinador d'ensenyaments inicials que agrupa tots els cursos d'acollida i alfabetització de l'escola.

5.3.3 Perfil sociodemogràfic de les dones

La similitud detectada en les respostes dels professionals rau en la gran diversitat de perfils sociodemogràfics existents. En el cas del Projecte Vincles i GRAMC coincideixen en que totes les seves participants són dones joves procedents, majoritàriament, del Magreb. Mentre que a Projecte Vincles hi assisteixen dones derivades dels serveis socials i amb un nivell d'estudis baix o molt baix, a GRAMC hi assisteixen majoritàriament a partir del *boca-orella* i el seu nivell educatiu és molt variat, des de dones sense estudis fins a dones amb estudis universitaris (totes elles dividides en grups segons el seu nivell).

En el cas de l'Escola d'Adults –on hi assisteixen tan homes com dones– el perfil dels alumnes és de joves des de 16 anys fins a persones de mitjana edat, amb un tant per cent superior el de les dones procedents, en gran mesura, del Marroc i també de l'Àfrica Subsahariana i de països asiàtics com Índia o Pakistan.

Per últim, dir que una similitud que han remarcat els tres professionals és que la majoria dels alumnes que participen a aquests cursos són vulnerables a patir risc d'exclusió social per la manca d'accés a recursos i la situació econòmica precària que presenten.

5.3.4 Criteris a partir dels quals s'ha dissenyat el curs

Un dels criteris principals que defineixen el Projecte Vincles i GRAMC és que demanen a les seves participants que tinguin fills/es a càrrec de 0 a 3 anys. El motiu pel qual es té en compte aquest criteri, però, no és el mateix. Des de GRAMC s'entén que el fet que hi hagi moltes dones que tinguin de mitjana tres

fills i, normalment, molt seguits, fa que l'accés als circuits formatius es dificulti. Per això, faciliten un espai on puguin formar-se alhora que hi hagi un/a professional que tingui cura dels seus infants. En canvi, el Projecte Vincles, té per objectiu atendre a dones amb dificultats en la criança dels seus nadons (a més a més de la formació de català, recerca de feina i informàtica) i, per aquest motiu, és un criteri obligatori que les dones assisteixin al curs amb els seus nadons.

L'educador de l'Escola d'Adults, explica que el curs que imparteix és d'acollida inicial i està dissenyat per a realitzar-lo amb unes 60 hores durant 3 mesos. Segons aquest educador, el curs està enfocat *“per a que els alumnes adquireixin una comprensió i comunicació, especialment orals, que els permeti sobreviure en situacions quotidianes”* (E2).

5.3.5 Necessitats formatives de les participants

Tots tres educadors/es han coincidit en afirmar que les principals necessitats formatives de les dones són l'alfabetització i l'aprenentatge de la llengua catalana, posteriorment. És un dels objectius que es preveuen en tots tres recursos i pels quals es fa un treball explícit.

Altres necessitats formatives esmentades per part dels professionals han estat la informàtica, altres llengües com pot ser l'anglès o el reconeixement que, sovint mai arriba, dels títols que han obtingut les dones en els seus països d'origen. L'educadora de GRAMC critica, especialment, aquest últim aspecte:

“els posen molts impediments pel reconeixement de les titulacions... hi ha “condemnes” a situacions de vulnerabilitat perquè es mantiguin a la perifèria, no perquè no sàpiguen sinó perquè no se'ls reconeixen els coneixements” (E1).

5.3.6 Sobre les expectatives de les participants en relació el curs

En quant a l'opinió dels professionals sobre les expectatives que tenen les dones al realitzar el curs, es detecten dues posicions diferenciades. Una és la del l'educador de l'Escola d'Adults i la de Projecte Vincles que apunten la importància que les dones donen a la comprensió de la llengua per tal de ser més autònomes en la vida quotidiana i engrandir la seva xarxa social: *“les que venen tenen la sort*

d'obrir alguna porta més a nivell social" (E2). Una segona postura és la de l'educadora dels grups d'alfabetització de GRAMC:

"el nostre objectiu principal no és que aprenguin a llegir i a escriure d'una forma sistemàtica. Crec que el que elles troben en el grup és una situació relacional amb altres dones, un espai diferent per poder fer coses que els interessa i, a més a més, podent-ho fer amb els seus nadons" (E1).

5.3.7 Sobre l'arrelament de les participants al territori

En aquest sentit, tots tres professionals consideren que només pel fet que les dones coneguin altres persones i espais als habituals, ja implica que s'arrelin al territori. Cadascun, però, aporta matissos. L'educador de l'Escola d'Adults ho enfoca des d'una funció que únicament hi té responsabilitats la persona que arriba al país d'acollida: *"que vinguin a un curs de formació no és suficient. Elles hauran de donar un pas més pel seu compte. Aprendre la llengua d'un país per comunicar-se és el primer pas per integrar-se en una cultura" (E2).* Una altra postura l'aporta l'educadora de GRAMC i diu:

"L'arrelament no és un procés unidireccional que l'ha de fer la dona que arriba de fora sinó que és bidireccional. La societat ha d'oferir eines perquè hi hagi aquest arrelament. I no només hi ha d'haver formació sinó moltes altres coses: viure en barris més normalitzats on hi hagi diferents tipus de població, tenir oportunitats de feina igualitàries, que la societat d'acollida reconegui l'altra comunitat d'igual a igual..." (E1).

Finalment, l'educadora de Vincles puntualitza que el projecte facilita l'arrelament perquè *"es fa un treball a nivell comunitari, és a dir, se les vincula amb tots els serveis i activitats del municipi perquè hi puguin participar" (E3).*

5.3.8 Sobre els recursos existents al municipi de Salt

De forma unànime els tres professionals creuen que hi ha un nombre força elevat de recursos i serveis que ofereixen formació a les persones d'origen immigrant al municipi. També destaquen que, en l'actualitat, molts serveis estan

desbordats davant la gran quantitat de demanda. Un matís important, però, el fa l'educadora de GRAMC quan explicita que, malgrat la gran quantitat de recursos, aquests no es coordinen entre ells:

“no existeix un pla dissenyat que expliqui què volem, com ho volem, cap on volem anar... Es fa una mica per impuls. Venen entitats que tenen diners i dissenyen una activitat però crec que, moltes vegades, no se sap ben bé si allò està detectat, si hi ha una necessitat o un desig de la gent...Hi ha molt bona voluntat però s'ha d'emmarcar en un context i que doni respostes constructives a una població com la de Salt” (E1).

5.3.9 Sobre l'avaluació dels cursos

Cada recurs té una forma diferent per avaluar l'efectivitat d'aquest. En el cas de GRAMC s'utilitzen tècniques quantitatives (nombre de dones ateses, assistència...) i també qualitatives relacionades amb la consecució dels objectius proposats (de quina manera la dona s'ha relacionat amb l'entorn, quina implicació i interès ha tingut en relació les activitats comunitàries, grau de satisfacció en relació el curs...). Segons l'educadora de GRAMC: *“pretenem que elles diguin la seva i recollim tota la informació per després poder millorar” (E1).*

Des de Projecte Vincles es treballa a partir d'un pla de treball individual elaborat per les professionals que es revisa cada dos mesos juntament amb la dona. La dona també pot aportar objectius i la forma amb que els vols aconseguir. Una altra forma amb la qual s'avalua el curs és a partir de l'assistència i el compromís de les participants.

Finalment i pel que fa a l'Escola d'Adults, l'avaluació es fa mitjançant l'assistència, l'interès i l'avaluació continuada de la pràctica diària a la classe, així com també a partir dels deures pràctics fets a casa.

6. Conclusions

Un cop analitzada la formació que actualment s'ofereix al municipi de Salt així com les dades i aportacions extretes a partir de les enquestes i entrevistes fetes a les participants i als professionals de tres recursos formatius, puc concloure el següent:

En primer lloc, que en el municipi de Salt existeix una important quantitat de recursos/serveis/institucions que es dediquen a la formació d'adults i, particularment, a la de persones d'origen immigrat. Si bé és cert que les principals demandes formatives estan cobertes – alfabetització i aprenentatge de la llengua catalana-, les dones n'han verbalitzat algunes altres que només, puntualment, es tenen en compte; per exemple, trobaríem la informàtica o l'aprenentatge de la llengua anglesa. A partir d'aquesta demanda puntual caldria fer una anàlisi més profunda per a arribar a saber del cert si existeix aquesta necessitat i, en cas afirmatiu, iniciar un projecte enfocat a cobrir-la per, així, donar-li resposta.

En segon lloc, voldria fer èmfasi en la situació educativa d'algunes dones, les quals viuen al territori català des de fa períodes molt llargs – de vegades, més de 10 anys- i assisteixen a cursos inicials de català o d'alfabetització (si retornem als resultats de les enquestes comprovem que un 64% de les dones enquestades viuen a Catalunya des de fa entre 5 i 10 anys i que un 14% hi porta vivint des d'almenys fa 10 anys). Aquesta situació ens pot portar a vàries reflexions: podríem interpretar que moltes dones han necessitat un llarg període d'adaptació a la nova realitat del país d'acollida i, per tant, el seu procés d'inclusió s'inicia molts anys després de la seva arribada. Aquest fet no és irrellevant i cal que ens preguntem perquè succeeix. Cal qüestionar-nos si realment els cursos de formació estan donant uns continguts adequats i si l'educador/a està fent un procés d'acompanyament que faciliti l'autonomia i l'apoderament d'aquestes persones, per arribar, finalment, a la inclusió. És evident, però, que en tot aquest procés, entès com a bidireccional, és necessària la participació d'un altre col·lectiu, el de les persones d'origen autòcton. Així, sempre que sigui possible, el col·lectiu immigrat, l'autòcton i els educadors/es

haurien de treballar plegats per tal de trobar propostes de millora en l'educació de persones adultes que han viscut un procés migratori.

Per acabar i posicionant-me ara com a educadora social, considero que és de cabdal importància conèixer les situacions i experiències prèvies del col·lectiu immigrant amb el qual anirem a treballar. Només d'aquesta manera, podrem actuar de forma assertiva i empàtica i podrem fer, realment, un acompanyament en el procés educatiu d'aquestes persones que susciti unes conseqüències positives en el seu desenvolupament.

7. Referències bibliogràfiques

COLOMER, J. (2001). Estratègies de l'Educació intercultural: el treball amb els adults. Dins *Societats pluriculturals i educació: la interculturalitat com a resposta* (1a ed., p. 165-174). Girona: Ajuntament de Girona i Universitat de Girona.

DELORS, J. (1996). *La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión internacional sobre la educación para el siglo XXI*. Madrid: Santillana

DOMÍNGUEZ, M.D (2003). *La inmigración de mujeres embarazadas: reflexión sobre su situación*. Luque, P., Amador, L. I Malagón, J. (coord.). *Educación Social e Inmigración*. Santiago de Compostela: Facultad de Ciencias de la Educación

DUGiMedia, Universitat de Girona (productor) i Juliano, Dolores. (2006). *Dones i immigració* (grabació). Girona: Universitat de Girona

EL HADRI, S., NAVARRO, C. (2001). *Dones immigrants: obstacles, diversitat i riquesa*. Recuperat 9 de març 2013, des de <http://www.nodo50.org/doneselx/assemblea/donesimmi.htm>

ELEJABEITIA, C. (2006). *Mujeres inmigrantes en la educación de personas adultas*. Madrid: Instituto de la Mujer.

Fons de les Nacions Unides per a la Població. (2006). *Estado de la población mundial 2006. Hacia la esperanza: las mujeres y la migración internacional*. Recuperat 9 de març de 2013 des de <http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2006/sowp06-sp.pdf>

FORMARIZ, A., CASANOVAS, M. (2000). *Educació de persones adultes i immigració extracomunitària*. Recuperat 9 de març 2013 des de <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/318.pdf>

GIMÉNEZ, C. (2003). *Qué es la inmigración. ¿Problema u oportunidad?, ¿Cómo lograr la integración de los inmigrantes?, ¿Multiculturalismo o interculturalidad?* (1a edició). Barcelona: RBA Libros

GONZÁLEZ, M. i SOBRÓN, I. (2003). Mujeres inmigrantes: un punto de vista desde las instituciones locales. Luque, P., Amador, L. I Malagón, J. (coord.). *Educación Social e Inmigración*. Santiago de Compostela: Facultad de Ciencias de la Educación

GUDYKUNST, W. (2001). *Handbook of International and Intercultural Communication*. USA: University of Colorado

IDESCAT (2012). Recuperat a 30 de juny 2013 des de <http://www.idescat.cat/>

KOTHOFF, H. and SPENCER-OATEY, H. (2007). *Handbook of Intercultural Communication*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter

Llei 3/1991, de 18 de març, de Formació d'Adults (1991)

LLEVOT, N., GARRETA, J., LAPRESTA, C. (2007). *Immigració i educació d'adults. Dinàmiques d'integració i d'exclusió*. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida

MC GARTY, C., YZERBYT, V., SPEARS, R. (2002). *Stereotypes as Explanations. The formation of meaningful beliefs about social groups*. Cambridge: Cambridge University Press

MONREAL, M.C (2003). *La mujer inmigrante: estereotipos y discriminación*.
Luque, P., Amador, L. i Malagón, J. (coord.). *Educación Social e Inmigración*.
Santiago de Compostela: Facultad de Ciencias de la Educación

Pla Local de Formació de Salt (2004). *Salt?... Parlem-ne. Una aproximació a la realitat saltenca per projectar el futur*. Recuperat a 30 de maig 2013 des de www.bibgirona.net/salt/col_local/buidats/dossier_salt_parlem.doc